

דגם תשובות בתלמוד — מסכת קידושין, מס' 006281, קיץ תש"ף

הערה למעריך: הדברים שכתובים בסוגריים אינם מחייבים את הנבחן.
בפרק זה הנבחן צריך לענות על ארבע מן השאלות 1-5.

פרק ראשון

1. האישה נקנית, האיש מקדש

א. כדי ללמד שאישה נקנית רק מדעתה ולא בעל כורחה (דף ב, ע"א-ע"ב).

ב. (1) חובת האישה לתת את מעשה ידיה לבעלה מקורה בתקנת חכמים ולא בדין תורה, ולכן האישה יכולה לומר: "איני ניזונת ואיני עושה" — לא להתפרנס מהבעל ולשמור את מעשה ידיה לעצמה. אילו הייתה האישה קנויה לבעל קניין ממוון, לא הייתה לה זכות לשמור לעצמה את מעשה ידיה [יתר על כן, אישה מאורסת אפילו מדרבנן אינה חייבת לתת את מזונותיה לארוס שלה, אף שנוצר קשר מחייב ביניהם].

(2) בין הבעל לאשתו קיים קניין איסור.

הקניין בא לידי ביטוי בכך שהיא מיוחדת לו ואסורה על כל העולם משום אשת איש. [לקבל: כשהבעל כוהן היא אוכלת בתרומה.]

ג. (1) התקשרות הדדית בין האיש לאישה היוצרת שיעבוד הדדי לחיי אישות ומטילה עליהם חובות הדדיים המפורשים בתורה.

(2) בגמרא (קידושין, ד, ע"ב) יש הווה אמינא שאם האישה נתנה כסף לאיש כדי לקדש אותו — יחולו הקידושין; ומכאן שאין מגמת הקידושין לתת לאיש בעלות על האישה (הרי במקרה זה נוצר מצב הפוך). [הגמרא דחתה אפשרות זו רק משום שבתורה כתוב: "כי יקח איש אשה" ולא כתוב 'כי תיקח אישה איש'].

2. קניין בהמה גסה — (דף כה, ע"ב ותוד"ה "בהמה גסה" (השני))

א.

ר"י	רש"י	
מסירה ומשיכה	מסירה	"בהמה גסה נקנית במסירה"
משיכה	מסירה ומשיכה	"דרש רב בקימחוניא בהמה גסה נקנית במשיכה"
מסירה ומשיכה	מסירה	"אשכחינהו שמואל... והאנן במסירה תנן"

ב. הגמרא הקשתה על דעת רבי שמעון, שסובר שבהמה גסה נקנית רק בהגבהה, כיצד אפשר לקנות פיל. ומדוע היא לא הקשתה גם על דעתם של רבי מאיר ורבי אליעזר במשנה, שסוברים שבהמה גסה נקנית רק במסירה (לפי רש"י), כיצד אפשר לקנות בהמה גסה במציאה ובנכסי הגר, שהרי במציאה ובנכסי הגר אין מוסר?

ג. (1) לפי רש"י, רבי מאיר ורבי אליעזר סוברים שבהמה גסה נקנית רק במסירה במקח וממכר, אבל כשאי אפשר לקנות במסירה, כגון במציאה ובנכסי הגר, קונים במשיכה.

(2) כי לפי ר"י, לדעת רבי מאיר ורבי אליעזר בהמה גסה נקנית במסירה וכל שכן במשיכה, ואם כן במציאה ובנכסי הגר שאין מוסר, בהמה גסה נקנית במשיכה.

3. כיבוד הורים מול מצוות אחרות

- א.** — בגמרא כתובות מסופר על רבא שכפה אדם והוציא ממנו ארבע מאות זוזים לצדקה, ומכאן ברור שכופים בן לפרנס את אביו שזקוק לצדקה.
- בירושלמי אמר רבי יוסי: הלוואי שכל שמועותיי יהיו ברורות לי כמו זו שכופים את הבן לזון את אביו.
- בירושלמי מסופר שאדם נישק את רגליו של רבי יונתן כי התיר לו לבייש את בנו עד שיפרנסו. תמה על כך רבי יאשיה ואמר: הרי אפשר גם לכפות את הבן ממש, ולא צריך להמתין שיעשה זאת מתוך בושה.
- בירושלמי נאמר שהחיוב לכבד את ה' מהונך הוא כאשר יש לך כסף; ואילו כיבוד אב ואם הוא בין שיש לבן כסף ובין שאין לו.

[הערה למעריך: די בהסבר שתי הוכחות]

(דף לב, ע"א, תוד"ה "אורו")

- ב.** (1) חובה לשמוע בקול ההורים כאשר הבן נמצא עם הוריו בחו"ל ורוצה לעלות לארץ-ישראל.
- אין לשמוע בקול ההורים כאשר הבן נמצא בארץ-ישראל וההורים נמצאים בחו"ל [או יוצאים לחו"ל].
- (2) כאשר אין הבן נמצא ליד הוריו (בחו"ל), אָנֹּ: כאשר ההורים אינם זקוקים לעזרת הבן. נימוק: כי גם הבן וגם הוריו חייבים במצוות עלייה לארץ-ישראל.

4. כבוד תלמיד חכם וכבוד רב

- א.** (1) כאשר הרב מחל על כבודו (דף לב, ע"ב).
- (2) כאשר הוא רואה את רבו שאינו מובהק מרחוק; כאשר הוא רואה אותו בבית הכיסא; כאשר הוא רואה אותו בחדרים הפנימיים של בית המרחץ (דף לב, ע"ב — דף לג, ע"א).
- [הערה למעריך: די במקרה אחד]
- ב.** בתחילה רבא סבר שהכבוד הוא לתורה (ולא לאדם) ולכן רק בעל התורה — הקב"ה, יכול למחול על כבודה, בניגוד לדעתו של רב יוסף. אך רבא חזר בו, ולמד מהפסוק "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה" (תהלים, א', ב'), שהתורה אכן נקנית ללומד אותה, ועל כן הכבוד הוא לתלמיד החכם עצמו ש"שהשיג בעמלו, בכוחו ובכישרונותיו חוכמת התורה".
- ג.** אם מבזים אותו בסתר, ראוי לו להתעלם מהמבזה.
- אם מבזים אותו בפרהסיא, אסור לו למחול על כבודו אלא נוקם ונוטר עד שיבקש ממנו מחילה.

5. שלוחו של אדם כמותו ואין שליח לדבר עבירה

- א.** אדם שהיו בידו מעות של הקדש וטעה וסבר שהן שלו, ונתן את המעות לשליח שיקנה לו משהו, והשליח עשה את שליחותו (דף מב, ע"ב).
- ב.** (1) כי אין גמירות דעת מצד המשלח לשליחות זו כי הוא סבור שהשליח לא יבצע את השליחות כי יאמר לעצמו "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין?".
- (2) כאשר השליח מוחזק לעבור עבירה זו יש שליח לדבר עבירה, כי במקרה זה המשלח אינו יכול לטעון שחשב שהשליח לא יבצע את השליחות.
- ג.** (1) שליח לדבר עבירה חייב כי "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין?". המשלח פטור כי אי אפשר לחייב שני בני אדם על חטא אחד (שרק אחד מהם — השליח — עשה אותו בפועל).
- (2) כי השליח לא ידע שיש עבירה במעשה השליחות, והוא לא עבר על צו התורה.

פרק שני

בפרק זה הנבחן צריך לענות על שלוש מן השאלות 6-9, ועל שאלה 10 (שאלת חובה).

6. רשות הגבוהה ורשות ההדיוט (דף כח, ע"ב — דף כט, ע"א)

- א.** — הקדש קונה מטלטלין בכסף, ואדם רגיל קונה במשיכה.
— אמירה של אדם שהוא מקדיש חפץ מקנה את החפץ לרשות ההקדש, מסירה של חפץ לאדם רגיל מקנה לו את החפץ.
- ב.** (1) אדם משך חפץ של הקדש מיד הגזבר ומחיר החפץ באותה שעה היה מאתיים, ולא הספיק אדם זה לשלם את הכסף לגזבר והזל מחירו של החפץ וכעת הוא מאה.
(2) על פי הדין "רשות הגבוהה בכסף" הדין היה צריך להיות משלם מאה כי בהקדש הקניין מתבצע במתן הכסף, ובמקרה זה בזמן מתן הכסף החפץ היה שווה מאה.
הדין הוא שמשלם מאתיים כדי שלא ייווצר מצב שבו באותו מקרה, אצל אדם רגיל, המחיר יהיה גבוה יותר מאשר כשמדובר בהקדש.

7. כיבוד הורים (דף לא, ע"ב)

- א.** (1) כאשר רבי אבהו היה בא ודופק בדלת (או: קורא מבעד לדלת שהוא בא), היה אבימי בנו רץ ופותח לו את הדלת, והיה אומר "כן, כן" עד שהגיע לדלת.
(2) שני הפירושים של רש"י:
— אבימי הצליח להבין את המזמור, אף כי קודם לא הצליח להבינו.
— אבימי דרש את הפסוק הראשון של המזמור הפותח ב"מזמור לאסף". הוא הבין כי המילה "מזמור" מתאימה, אף כי התוכן הוא קינה.
[הערה למעריך: די בפירוש אחד]
- ב.** מצבים שבהם הבן פטור מכיבוד הורים:
— האב אומר השקני מים ובאותו הזמן יש חיוב לעשות מצווה — המצווה קודמת, מכיוון שהבן והאב חייבים במצווה. [לפי איסי בן יהודה: רק אם אין אחר שיעשה את המצווה] (דף לב, ע"א).
— כאשר אביו מוחל לו. אב שמחל על כבודו — כבודו מחול (שם).
ג. הבן: רבי ישמעאל.
רבי ישמעאל סירב לאפשר לאימו לשנות את המים שהיא הייתה רוחצת בהם את רגליו כאשר חזר מבית המדרש. (תוד"ה "ר' טרפון")

8. מצוות עשה שהזמן גרמן

- א.** (1) רב יוסף שהיה סומא אמר שהיה שמח (עושה יום טוב) אילו שמע שהלכה היא כרבי יהודה שסומא פטור מן המצוות.
אומר רבנו תם שמכאן מוכח שגם מי שאינו מצווה ועושה (סומא לדעת רבי יהודה או אישה) — מברך, כי אם אינו מברך אז רב יוסף לא היה שמח, שהרי הוא מפסיד את הברכות.
(2) הן פטורות ממצוות אלה ואם כן הברכה שלהן היא נשיאת שם ה' לשווא [לקבל]: הברכה שלהן היא ברכה שאינה צריכה.
(דף ל"א, ע"א, תוד"ה "דלא")
- ב.** (1) במשנה כתוב שנשים פטורות מכל מצוות עשה שהזמן גרמן וחייבות בכל מצוות עשה שלא הזמן גרמן. האם זהו כלל קצוב ומוחלט? הגמרא מציינת מצוות החורגות מהכלל — מצוות עשה שהזמן גרמן שנשים חייבות בהן, ומצוות שנשים פטורות מהן אף שאינן מצוות עשה שהזמן גרמן.
(2) רבי יוחנן אומר שאין ללמוד מהמילה "כל" שמדובר בכלל בלי חריגים, ואף אם צוינו חריגים ייתכן שיהיו עוד חריגים שלא צוינו.
אף על פי שהמשנה אמרה "כל מצוות עשה..." אין כוונתה שאין חריגים, ולכן מובן מדוע הגמרא מוצאת מצוות החורגות מהכלל.
(דף לג, ע"ב — דף לד, ע"א)

- א. (1)** המקרה: אדם מעלה את אשתו לבית המקדש להשקותה במים המרים כדי לבדוקה אם זינתה תחתיו. הדין: בית הדין מוסרים לו שני תלמידי חכמים שילכו עימם [כדי שלא יבוא עליה בדרך].
- (2)** סיוע: על פי ההווה אמינא של הגמרא, הסיבה שמוסרים לו שני תלמידי חכמים היא מפני חשש ייחוד, ואם כן מן העובדה שהשניים צריכים להיות דווקא תלמידי חכמים יש להסיק ששני אנשים שאינם תלמידי חכמים אינם מועילים כדי לפתור חשש ייחוד. ויש בכך סיוע לדברים שאמר רב יהודה בשם רב שההיתר לאישה להתייחד עם שני אנשים הוא דווקא בכשרים.
- דחייה: ייתכן שהסיבה שמוסרים לו דווקא תלמידי חכמים היא כדי שידעו להתרות בו שלא יבוא עליה בדרך [ושאם יבוא עליה בדרך המים לא יבדקו אותה], אבל כדי לפתור את חשש הייחוד אין צורך דווקא בתלמידי חכמים.
- ב. (1)** לדעת רש"י מדובר בייחוד של נשואה עם אדם אחר, ואין אוסרין אותה על בעלה, ולדעת תוספות מדובר בייחוד של פנויה עם אדם אחר, ואין אוסרים אותה על כוהן.
- (2)** בעלי התוספות לא קיבלו את הפירוש של רש"י כי לפי דבריו יוצא שדברי רב במשפט אחד עוסקים בשתי נשים שמעמדן שונה – מכים (על ייחוד עם פנויה) ואין אוסרין (נשואה), וסביר יותר לומר שמדובר על אישה אחת בשני חלקי המשפט.

שאלת חובה. על הנבחן לענות על שניים מן הסעיפים א-ג.

10. מבוא לתורה שבעל פה

- א. (1)** מועצה של מאה ועשרים נביאים זוקנים שהייתה בתחילת ימי בית שני (עמ' 9).
- (2)** שהיא הצורה שאמר ה' למשה ואמר לנו, אָן: שגם פירושה המקובל של התורה שבכתב הוא מפי הגבורה (עמ' 42). [הערה למערך: תלמיד שכתב שהמצוות שאנו מקיימים הם מה' וכדו' לא לקבל את תשובתו. בתשובה צריכה להיות התייחסות לצורת הקיום]
- ב. (1)** הרב מאיר שפירא, ראש ישיבת "חכמי לובלין". הלימוד נמשך כשבע שנים וחצי. (עמ' 33)
- (2)** הואיל וכל אותם דברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל (עמ' 53).
- ג. (1)** — לשמר בלב עם ישראל את זכר המקדש.
— לעורר את הכמיהה לשוב למקדש.
— לכוון אורחות חיים רוחניים בלא מקדש.
[הערה למערך: די במטרה אחת] (עמ' 13)
- (2)** כי הקב"ה נתן את התורה על דעת חכמים, אָן: כי אם לא תהיה סמכות פרשנית אחת עלולה התורה להתפצל לשתי תורות (עמ' 50).

פרק שלישי — קטע שלא נלמד

בפרק זה הנבחן צריך לענות על ארבע מן השאלות 11-15.

- 11.** דעת רב הונא — הוא נותן לה מאתיים זוז כשירצה והקידושין חלים למפרע משעת הקידושין. דעת רב יהודה — הקידושין חלים מאותה שעה שהוא נותן לה.
- 12.** במקרה שמת לפני שהספיק לתת, הקידושין אינם חלים [ולכן אינה צריכה חליצה], כי לא קיים את התנאי (רש"י ד"ה "אמר רב הונא").
- 13.** המקרה: אדם אחר נתן לה כסף קידושין לפני שהראשון קיים את תנאו ונתן לה מאתיים זוז. לפי רב הונא, הקידושין של השני אינם חלים, כי לאחר קיום התנאי יחולו הקידושין למפרע מזמן נתינת הקידושין על ידי הראשון. לפי רב יהודה, הקידושין של השני חלים, כי הם קודמים לקידושין של הראשון, שיחולו רק לאחר קיום התנאי.
- 14.** המקרה: נקרע הגט או אבד לפני שהאישה נתנה לאיש מאתיים זוז. לפי רב הונא, הגט חל, כי לאחר קיום התנאי חל הגט למפרע משעת נתינת הגט. לפי רב יהודה, הגט לא חל, כי ממילא הגט כבר אינו קיים ואין לה במה להתגרש (גם אם תקיים את התנאי).
- 15.** כי גם רב הונא, שסובר שהגט חל למפרע משעת נתינתו, מסכים שאסור לה להינשא לאחר עד קיום התנאי, שמא לא יתקיים התנאי ואז הגט לא יחול והבנים שייולדו מהאיש השני הם ממזרים (רש"י ד"ה "מאי בינייהו").